

Etyka

Tożsamość i definicja

Ks. dr Artur Aleksiejuk

1. ETYKA A FILOZOFIA

PYTANIA PROBLEMOWE:

- Czy etyka musi być dyscypliną filozoficzną?
- Czy etyka może być wolna od filozoficznych założeń?
- Czy i jak dalece prawidłowe rozeznanie w dziedzinie moralności zależy od ogólniejszych założeń filozoficznych?

-
- Obok sytuacji oczywistych etycznie (por. Kotarbiński) napotykamy na nieoczywiste.
  - Te problemy „nieoczywiste” wymagają wnikliwej wiedzy o człowieku – co dla niego jest naprawdę, a co tylko pozornie dobre?

-
- Pojawiają się też pytania dotyczące całego świata i Boga.
  - Każdy człowiek - prędzej czy później - staje przed problemami filozoficznymi, na które naprowadzają go codziennie przeżywane dylematy moralne
  - **SAŃ TO PYTANIA (problemy) TYPOWO FILOZOFICZNE!!!**

-
- Tak jak z jednej strony etyka nie może uniknąć problemów filozoficznych, tak z drugiej punktem wyjścia jej analiz nie jest filozofia, ale doświadczenie moralne - doświadczenie powinności moralnej konkretnego działania.
  - Filozofia pomaga nam zinterpretować to doświadczenie moralne.
  - Dlatego od wieków etykę traktuje się jako dyscyplinę filozoficzną.

2. ETYKA A TEOLOGIA

PYTANIA PROBLEMOWE:

- **Po co** nam Objawienie (zawarte w Biblii) i wiara w podane tam prawdy o Bogu, człowieku i świecie?
- **Skąd** uznanie dla Ewangelii u niewierzących?

-
- Trudno nie uznać wielkiego znaczenia moralności objawionej przez Jezusa z Nazaretu – głębię tej etyki uznaje wielu niewierzących!
  - Przesłanie ewangeliczne ma zasięg powszechny, odwołuje się więc do tej zdolności rozumienia spraw Bożych i ludzkich – w tym także spraw moralnych – którymi Stwórca obdarował ludzi wszystkich czasów i kultur.

-
- Jezus z Nazaretu odwołuje się w swej nauce moralnej do zdrowego rozsądku! (choć niewątpliwie objawia też prawdy, których nie jesteśmy w stanie pojąć bez wiary Niego jako Syna Bożego...)
  - Wiara potrzebna do przyjęcia Objawienia znajduje swe oparcie w naturalnej wrażliwości moralnej, bez której łatwo wypaczyć sens praw religijnych.

-
- Chrześcijańskie Objawienie nie podważa możliwości zrozumienia moralności z pomocą naturalnego rozumu i doświadczenia.
  - Przeciwnie: zdolność tę potwierdza i na niej bazuje!

3. ETYKA A ETOLOGIA.

Jaka jest różnica w ujmowaniu moralności?

- Etolog bada moralność rozumianą jako zespół poglądów i zachowań charakterystycznych dla jakiejś grupy społecznej, może porównywać ją do innych grup.
- Nie może natomiast mówić, która z grup odznacza się wyższą, która zaś niższą moralnością. Nie może dokonać jej oceny!

-
- Zasadnicza różnica pomiędzy etyką a etologią dochodzi do głosu w pojmowaniu samej moralności.
  - ETOLOGIA przez moralność rozumie określony zespół przekonań i postaw człowieka lub społeczeństwa.
  - Dla ETYKI moralność to relacja pomiędzy czynem ludzkim a tym kryterium, w świetle którego określa się wartość czynu.

-
- Błędem jest wyprowadzanie etyki (norm postępowania) z etologii (opis tego, jak „przeciętni” ludzie postępują, wartościują)
  - Ale: etologia jest bardzo przydatna etyce – wskazuje m.in. na zewnętrzne uwarunkowania postaw moralnych.

Etyka

Definicja

-
- **Etyka** - od gr. *ethos* – obyczaj, zwyczaj
  - Przez etykę należy rozumieć filozoficzną i normatywną teorię powinności moralnej działania

-
- **Filozoficzna**, tzn.: różna od teologii, a zarazem związana z innymi dyscyplinami filozoficznymi, zwłaszcza z filozofią człowieka;
  - **Normatywna**, tzn. różna od czysto opisowej etologii;
  - **Teoria**, czyli system norm i ich uzasadnień, której przedmiotem jest działanie pod kątem jego moralnej powinności.

-
- **Definicja:** etyka jest to nauka filozoficzna, która formułuje ogólne zasady moralne oraz szczegółowe normy ludzkiego działania za pomocą wrodzonych człowiekowi zdolności poznawczych.

-
- Tak więc, etyka interesuje się **ludzkim działaniem**,
  - ale także ukształtowaną tym działaniem – **postawą człowieka**
  - oraz **samym człowiekiem jako podmiotem swego działania i postaw**

- **Ludzkie działanie – co to jest?:**

ogół ludzkich aktów: **rozumnych i wolnych**

(etyka nie zajmuje się aktami ludzkimi nieświadomymi lub spełnianymi w stanie skrepowania rozumu lub woli, czyli działaniami, w których człowiek nie wie, co czyni, albo czyni coś z musu, wbrew swojej woli)

Ogólne zasady moralne wyznacza:

1. cel ludzkiego działania, od osiągnięcia którego zależy szczęście człowieka i sens jego egzystencji;
2. dobro moralne i odpowiadające mu moralne wartości;
3. moralny imperatyw, zwany także prawem moralnym.

Szczegółowe normy ludzkiego postępowania:

1. zespół ocen orzekających, co jest moralnie dobre;
2. normy mówiące, co należy czynić, a czego unikać;
3. postawy osobowe.

Każdą dyscyplinę naukową można też scharakteryzować przez podanie jej tzw. przedmiotu materialnego (czyli tego, czym się zajmuje) oraz przedmiotu formalnego (czyli tego, pod jakim kątem zajmuje się swym przedmiotem materialnym).

- **Przedmiot materialny etyki:**
ludzkie działanie (czyn człowieka)
- **Przedmiot formalny etyki:**
jakość moralna tego działania (czynu)

Etyka – nauka opisowa czy normatywna?

- Kierunki zaprzeczające możliwości zbudowania etyki normatywnej (uznające jedynie możliwość etologii):
  - socjologizm;
  - neopozytywizm;
  - emotywizm.
- Kierunki uznające możliwość zbudowania etyki normatywnej:
  - empiryzm (np. utilitaryzm);
  - racjonalizm;
  - intuicjonizm;
  - intelektualizm.